

VILÁG- TÖRTÉNET

15. (47.) évfolyam 2025. 4.

AZ ELTE HUMÁN TUDOMÁNYOK KUTATÓKÖZPONTJA
TÖRTÉNETTUDOMÁNYI KUTATÓINTÉZETÉNEK FOLYÓIRATA

- **TÚRÓCZI TAMÁS**
A SPANYOL–JAPÁN KAPCSOLATOK FORMÁI
III. FÜLÖP URALMA IDEJÉN
- **BORDÁS BERTALAN**
A BRIT KÜLPOLITIKAI DÖNTÉSHOZÁS SZÍNTEREI
A VIKTORIÁNUS KORBAN
- **LAJOS MÁTÉ**
AZ USZTASA EMIGRÁCIÓ ELSŐ ÉVEI
- **KERTÉSZ TÜNDE FRUZZSINA**
KÁLLAY MIKLÓS ELSŐ EMIGRÁNS ÉVEI
AZ AMERIKAI EGYESÜLT ÁLLAMOKBAN
- **VÁRDAI LEVENTE**
MAGYAR CSERKÉSZEK AUSZTRÁLIÁBAN
- **SZEMLE**
DEMETER GÁBOR ÍRÁSA

VILÁGTÖRTÉNET
Az ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja
Történettudományi Kutatóintézetének folyóirata

Szerkesztők
Skorka Renáta (főszerkesztő)
Bíró László, Martí Tibor, Vámos Péter
(szerkesztők)

Szerkesztőbizottság
Glatz Ferenc (elnök), Borhi László, Erdődy Gábor,
Fischer Ferenc, Fodor Pál, Klaniczay Gábor,
Lovaš Eldina, Majoros István, Mihalik Béla Vilmos,
Pók Attila, Poór János

TARTALOM

A külpolitikai döntések születése (Bíró László)	481
<i>Tanulmányok</i>	
Túróczy Tamás: A spanyol–japán kapcsolatok formái III. Fülöp uralma idején	483
Bordás Bertalan: A brit külpolitikai döntéshozás színterei a viktoriánus korban	515
Lajos Máté: Az usztasa emigráció első évei	559
Kertész Tünde Fruzsina: Kállay Miklós első emigráns évei az Amerikai Egyesült Államokban	593
Várdai Levente: Magyar cserkészek Ausztráliában	617
<i>Szemle</i>	
A Bánát két tükre (Demeter Gábor)	635

Magyar cserkészek Ausztráliában

A cserkészmozgalom az első világháború előtt alakult meg Angliában Lord Baden-Powell kezdeményezésére. *Scouting for Boys* című könyvének¹ köszönhetően a cserkészlet gondolata és módszertana eljutott a világ minden pontjára, és a világegés végére tucatnyi országban kezdődött meg a szerveződés. A mozgalom innovatív módon a világbékét és a nemzetek közötti barátságot tűzte zászlajára.² Az ifjúsági szervezetek újfajta hálózatának részese lett az 1912-ben alapított Magyar Cserkészszövetség (továbbiakban: MCSSZ), amely a nemzetközi barátság építése mellett a külföldi táborozásokon és dzsemborikon való részvétellel a magyar nemzet reprezentálását is tudatosan, illetőleg sikeresen végezte. Olyannyira, hogy 1933-ban a IV. cserkész-világtalálkozót az MCSSZ és Magyarország láthatta vendégül, ami a korszak kultúrdiplomáciai csúcsteljesítményét is jelentette.³

A nyakkendős nemzetközi mozgalom kiteljesedése egybeesett a 20. századi társadalmi, politikai és diplomáciai átalakulás korszakával. Utóbbi demokratizálódása a két világháború közötti időszakban vette kezdetét, és az államok közötti érintkezések sorában egyre jelentékenyebb helyet foglaltak el a kulturális kapcsolatok.⁴ A trianoni békeszerződést követően az erőforrások szűkében lévő Magyarország – bekapcsolódva a kultúrdiplomáciai versengésbe – a legkülönbélebb módokon próbálta felhívni a figyelmet az őt ért igazságtalanságra, ami az akkor formálódó magyar cserkészlet programjára is jelentős hatást gyakorolt.⁵ Részben ennek köszönhetően a magyar cserkészek – élve a Föld bármely pontján – az elmúlt év-

* A szerző a Pécsi Tudományegyetem Bölcsész- és Társadalomtudományi Kar Interdiszciplináris Doktori Iskola PhD-hallgatója, illetve a pécsi Janus Pannonius Múzeum történész-muzeológusa (vardai.levente.jpm@gmail.com). E közlemény a 2024-2.1.1-EKÖP számú projekt, a Kulturális és Innovációs Minisztérium, Nemzeti Kutatási Fejlesztési és Innovációs Alapból nyújtott támogatásával, az EKÖP-24-1 kódszámú Egyetemi Kutatói Ösztöndíj Programjának finanszírozásában valósult meg. A tanulmány szövegének nyelvi lektorálásáért szeretném kifejezni hálás köszönetemet Hetesi Patrícianak.

1 A *Scouting for Boys* magyar fordítása elérhető itt: <https://tudastar.cserkesz.hu/documents/81>.

2 Webb, 1937. 3–8.; Wilson, 1959. 10–18.; Lacárcel, 2012. 20–29.

3 Az MCSSZ kultúrdiplomáciai tevékenységéről lásd bővebben: Várdai, 2024. 49–57. Vö. Gergely, 1981. 1218–1243.

4 A kultúrdiplomácia kialakulásáról bővebben: Martin–Piller, 2021. A tematikus kötet recenzióját lásd: Várdai, 2022. 214–217.

5 Nagy Zs., 2017.

században sokat tettek azért, hogy a külföldiekkel megismertessék nemzetünk kultúráját, és bemutassák értékes hagyományainkat.

A határon túli magyar cserkészzet a trianoni békeszerződést követően alakult ki, mivel a háború előtt létrejött csapatok közül több a csehszlovák vagy a román államban működött tovább. A hazai és a külföldi magyar cserkészek már az 1920-as években tartották egymással a kapcsolatot, sőt az MCSSZ törekvéseinek eredményeként 1926-ban a Cserkészmozgalom Világszervezete engedélyezte a határokon túli nemzetiségi csapatok működését.⁶ A külhoni magyar cserkészzet azonban igazán nagy lendületet a második világháború után kapott, amikor magyarok százezrei kerültek külföldi hadifogságba és menekülttáborokba. Magyarországon – az ország szovjet érdekszférába kerülésének következményeként – a politikai változások miatt 1948-ban az MCSSZ működése ellehetetlenült.⁷ A magyar cserkészzet az emigráns közösségekben, először a menekülttáborokban, majd a hajókon élt tovább, és a Külföldi Magyar Cserkészszövetség (KMCSSZ) fogta össze az Európában, Amerikában és Ausztráliában létrejövő csapatok munkáját.⁸ Ezekben a cserkészcsapatokban a hangsúly elsődlegesen a nemzeti kultúra, nyelv és identitás megőrzésére került.

Jelen tanulmány a magyar–ausztrál cserkészkapcsolatok történetét, kontextusát és jellegét kívánja bemutatni. Az ötödik kontinensen Észak-Amerikával összevetve – a magyarság létszámából adódóan – kisszámú, ám vitális magyar cserkészcsapat létezett. Amint az 1940-es évek végén az emigráns magyarok partot értek Ausztráliában, magyar cserkészcsapatok jöttek létre, amelyek folyamatosan kapcsolatban álltak és állnak az ausztrál cserkészszövetséggel és a nemzetiségi cserkészcsapatokkal. Kultúrdiplomáciai szolgálatuk az elmúlt közel nyolc évtizedben töretlenül zajlik. Az ausztráliai magyarok számos rendezvényt és projektet valósítottak meg a magyarság megismertetésének érdekében, ám ez az írás ezek közül kizárólag a cserkészzet tevékenységét vizsgálja.

Az ausztrál és a magyar cserkészzet első érintkezései

Több mint 10 ezer kilométer választja el a Kárpát-medencét és az óceániai térséget. A cserkészzet, leküzdvé a tetemes távolságot, újszerű kapcsolatot teremtett a világ két távoli pontja között. Ausztráliában, mint mindenhol a brit gyarmatbirodalom területén, a *Scouting for Boys* és szellemisége hihetetlen gyorsasággal terjedt és vert gyökeret. Az egész világban 1908 végén 50 ezer cserkész volt, és számuk exponenciálisan növekedett. Ekkor csak Victoria államban – amely az ausztrál cserkészzet fellegvárává vált – körülbelül kétezer fiatal szerveződött őrökbe és csapatokba, majd az első

6 Gödöllői Városi Könyvtár Cserkész Könyvtár és Levéltár, Irattár 1926. 10. doboz: Külügyi hivatal (részletek) – Külügyi Hivatal jelentése – A kanderstegi jegyzőkönyv (1926. augusztus 24.), magyarra fordított átirat.; Bodnár, 1986. 79–80.

7 Az MCSSZ betiltása ellenére egyes cserkészvezetők titokban folytatták az ifjúság nevelését, a közösségek szervezését. Erről lásd: Tabajdi, 2017.

8 Marosvári – Némethy Kesserű, 2023. 87–93.

világháború végére országosan számuk megközelítette a 13 ezret.⁹ Az ausztrál cserkészek elsődlegesen a Brit Nemzetközösségen belül alakítottak ki kapcsolatokat más országbeli cserkészekkel, valamint lehetőségük nyílt Európába utazni, ami a korabeli utazási és nyaralási szokásokban újszerűnek számított. 1924-ben megjelentek az angliai Wembley-ben megrendezett *Empire Jamboree*n, és ettől kezdve a nemzetközi cserkész-világtalálkozókon is állandó vendégnek számítottak, ahol már magyarokkal is találkoztak.¹⁰

Az 1910-es évektől a magyar cserkészlet is elkezdett kibontakozni, bár az első világháború alatt gyakran csak „csirkésznek” csúfolt szervezet betiltása is felmerült annak angol eredete miatt.¹¹ Tagságának gyors növekedése a háborút követően indulhatott meg, ami nem meglepő, mivel az MCSSZ a Horthy-korszak egyik politikailag támogatott szervezetévé vált. A folyamatos építkezésnek köszönhetően az 1940-es évekre a taglétszám elérte az 50 ezer főt. A kormányzó a magyar cserkészlet fővédnöke, Teleki Pál pedig főcserkésze lett, ami jól jelzi a szervezet politikai-társadalmi elismertségét és beágyazottságát. A közbeszéd irredenta diskurzusába simulva, 1920-ban az MCSSZ külügyi vezetője így fogalmazta meg a magyar cserkészek feladatát: „Most a béke aláírása után a külföld felvilágosítása, a kultúrfőlény bizonyítása minden téren, a cserkészlet terén is, a külföld megismerése és megértő barátok szerzése a világ minden táján, ez a mi leghatalmasabb békés fegyverünk, mellyel mi, az ifjúság, visszaszerezni segíthetünk területi épségünket.”¹² S valóban óriási erőforrásokat fordítottak a külföldi rendezvényeken való megjelenésekre, azzal a céllal is, hogy a cserkészek a magyar szempontokat és érdekeket megjelenítsék.¹³

A folyamat mérföldkövét az 1933. évi, IV. cserkész-világtalálkozó jelentette, amelynek Magyarország adhatott otthont. Az együtt táborozó 25 ezer cserkész között ausztrálok is voltak, akik a nagy gazdasági világválság idején 87 fős delegációt állítottak ki. A messziről érkező cserkészek látogatása nagy eseménynek számított, ittélükről a *Jamboree Album*ban is megemlékeztek.¹⁴ Ezt az alkalmat tekinthetjük az első jelentős kapcsolatfelvételnek. Az ausztrálok látogatását hamar viszonyozták a magyarok, az 1934. évi frankstoni, első ausztrál nemzeti dzsemporin egy két főből álló magyar delegáció is részt vett. A rendkívüli eseményről a *Magyar Cserkész* oldalain is lehetett olvasni: Molnár Frigyes, az MCSSZ társelnöke és külügyi vezetője – aki érdekes módon később Ausztráliában telepedett le – számolt be a kiküldetésről.¹⁵ Az 1933. és 1934. évi dzsemporit követően azonban a két ország cserkészkapcsolatai levelezésre szűkültek. Ebben az 1940-es évek végén, az Ausztráliába induló betelepedési hullám hozott változást.

⁹ Milne-Heward, 1987. 3–8., 58.

¹⁰ Uo. 70–72.

¹¹ Várdai, 2024. 49–50.

¹² *Magyar Cserkész*, 1. (1920) 13. sz. (1920. július 1.) 5.

¹³ Bodnár, 1986. 20.

¹⁴ Radványi, 1933. 26., 34., 36., 56., 96. A magyarországi dzsemporiról számos emléktárgyat vitt magával haza az ausztrál küldöttség. A Scout Heritage Victoria & Archive gyűjteményében számos tárgy ma is megtekinthető, például a Márton Lajos illusztrációival ellátott *Souvenir Album* (SHV Collection 8844). Az ausztrál cserkészek benyomásait Magyarországról lásd: Várdai, 2025.

¹⁵ Lásd például: *Magyar Cserkész*, 1934. december 1. 25. és *Magyar Cserkész*, 1935. március 1. 10.

Egyénileg, majd tömegesen. Etnikai alapú cserkészzet Ausztráliában

Az ötödik kontinensről köztudott, hogy felfedezését és kolonizálását követően folyamatos migrációs célpont volt. Napjainkra Ausztrália számít a világon az egyik, ha nem a leginkább multikulturális országnak, jelenlegi állampolgárainak mintegy 50 százaléka másik országban született.¹⁶ A brit gyarmatbirodalom egyes területeiről már az első világháborút megelőző időszakban érkeztek és telepedtek le cserkészek Ausztráliában, akik bekapcsolódtak a helyi cserkészcsapatok életébe.¹⁷ Ez a folyamat a nagy háború idején szünetelt, de később újraindult, sőt javaslatokat is tettek brit cserkészek tudatos betelepítésére, akikről az 1901–1961 között érvényben lévő *White Australia policy*-vel összhangban azt gondolták, hogy kiváló munkaerőt jelentenek majd.¹⁸ A gazdasági világválságig összesen 236 cserkész érkezett a „cserkész migránsprogram” keretében Victoria államba. A betelepülők farmokon mezőgazdasági munkát vállaltak. Az 1920-as és 1930-as években a brit gyarmatbirodalmon kívülről érkező, főként egyéni betelepülő, különböző nemzetiségű cserkészek a többségi cserkészcsapatokhoz csatlakoztak. Csak a második világháború után kezdtek a cserkészcsapatok etnikai alapon szerveződni. Kitűnő példa a már említett Molnár Frigyes esete,¹⁹ aki a zsidótörvények hatására döntött szülőhazája elhagyása mellett, és a világ másik felén kezdett új életet.²⁰ Molnárnak korábbi kiküldetése révén korántsem volt ismeretlen az ausztrál cserkészzet, a melbourne-i (ausztrál) cserkészszervezetben vállalt szerepet – leginkább körzeti parancsnokként (*district chairman*) – 1939-től egészen 1961-ben bekövetkezett haláláig.²¹

Az egyéni és sporadikus bevándorlást a második világháborút követően felváltotta a tömeges (kényszer)migráció megindulása Kelet-Európából Ausztrália irányába. A háború idején milliók kerültek hadifogságba és menekülttáborokba, ahol akár éveket is eltöltöttek.²² A hazai szakirodalomban közismert, hogy a *displaced person* (rövidítve DP) táborokban az úgynevezett „Hontalan Sasok” vezetésével megindult a magyar cserkészélet. A lényegében semmiből létrehozott magyar csapatokból 1948 végén már 40 volt, melyekben 1300 cserkész tevékenykedett aktívan.²³ A magyar nyelvű irodalomban az talán kevésbé ismert, hogy a DP-tábori körülmények között – honfitársainkkal egy időben – más nemzetek is megszervezték saját cserkészetüket. Egyértelműen a kelet-európaiak jeleskedtek ezen a téren leg-

16 Domaniczky, 2018. 307.

17 Milne-Heward, 1987. 51–52.

18 Uo. 62–63. A „fehér Ausztrália koncepcióról” bővebben: Constantinovits, 2024. 28–31.

19 Uo. 155–156.; *The Victorian Scout*, 1939. november 15. 19.

20 A zsidótörvények hatásairól és érvényesüléséről lásd: Vörös, 2019. 127–148. Lásd még a témában a *Regio folyóirat* 2021. évi tematikus számát, kiemelten: Récsei, 2021. 28–52.

21 A szakirodalom által kevésbé feltárt területnek számít a magyar cserkészek és vezetők ausztrál csapatokban betöltött szerepe. Csekély azon magyarok száma, akik nem a magyar csapatok életében vettek részt, amit Steverlync Éva melbourne-i és Harasta Dániel sydney-i csapatparancsnokok 2024. évi szóbeli közlései is alátámasztanak. Kutatásom során – Molnár esete mellett – egyetlen ilyen esetre találtam utalást. Hanvay Béla 1956. február 1-én a melbourne-i 13. sz. Prahran körzetbeli csapat igazolt vezetője lett.

22 Puskás, 1996. 75–77.

23 Avvakumovits, 2010. 13–14.; Magyarody, 2015. 143.; Marosvári – Némethy Kesserű, 2023. 88–89.

inkább, például a lettek és a litvánok. De cserkészkedtek az észtek, lengyelek, oroszok és ukránok is, akik számára korántsem volt ismeretlen a külföldön való cserkésztevékenység.²⁴ Ezek az emigrációban szerveződő cserkészszövetségek saját diaszpórájuk életében kimondottan jelentős kezdeményezésnek számítottak, hiszen összefogták nemzetük tagjait és identitástudatot adtak nekik.

Azt követően, hogy az 1940-es évek végén megindult a hontalan magyarok kitelepülése Európába, Amerikába és Ausztráliába, a DP-csapatok nyomdokain az új nemzetiségi gócpontokban megszervezték a cserkészcsapatokat. Az 1950-es évekre a magyarok mellett a betelepülő kelet-európaiak létrehozták a nemzetiségi alapon szerveződő cserkészcsapataikat Ausztráliában. Ezek a csapatok felvették a kapcsolatot az ausztrál cserkészekkel, majd később egymással is.²⁵

Az emigráns cserkészszövetségek, illetve a főbb városokban található helyi csapataik nem voltak teljesen ismeretlenek az ausztrál társadalomban. Többen közülük – így a lettek, a litvánok és a magyarok már ott táboroztak az 1947. évi moissoni VI. világtalálkozóval párhuzamosan, Ausztráliában a térség számára megrendezett *Pan-Pacific Jamboree*-n.²⁶ Az etnikai alapon szerveződő csapatokat az ausztrál cserkészszövetség csak átmeneti jellegűnek tartotta, az évek során azonban – a bevándorló nemzetiségi csapatok fennmaradásával – kialakult egyfajta valódi párhuzamosság az ausztrál és a nemzetiségi cserkészek között. Tettek kísérleteket arra, hogy az etnikai alapon létrejött cserkészcsapatok az ausztrál szövetségnek is tagjai legyenek – mint később látni fogjuk, a magyarok esetében is volt erre példa –, ám ezek a kérészetű kezdeményezések elhaltak. Napjainkban Ausztrália területén – a melbourne-i lett csapat kivételével – egyetlen nemzetiségi cserkészcsapat sem tagja az ausztrál szövetségnek, a nemzetüknek megfelelő szövetséghez tartoznak.²⁷

A magyar cserkészet kezdetei Ausztráliában

Magyarok nagyon ritkán már az 1848/49-es szabadságharcot megelőzően is telepedtek le Ausztráliában. 1851-ben a Victoria államban berobbant aranyláz hírére néhány tucat kalandor lelkületű magyarországi honpolgár vándorolt ki. Kunz Egon az ausztráliai magyarság létszámát az első világháború kitörésének idején kétháromszáz főre becsülte.²⁸ Ausztrália a történelem során sohasem volt a magyarok elsődleges emigrációs célpontja, de a világháború után kisszámú magyar a távoli

24 Az európai menekülttáborokban megkezdett cserkészmunkát a nemzetek gyakran a hajókon is folytatták, a magyarok is így tettek. *ESGAV. A Newsletter for Ethnic Scouts and Guides in Victoria*, 1979. october Volume 1. 2–16. Az orosz, ukrán, lengyel, észtek, lett és litván nemzetiségű cserkészek történetét lásd még: *ESGAV*, 1998.

25 A litván cserkészek például már a kontinensre érkezésük első napján (1947. november 28-án) kapcsolatba kerültek az ausztrál cserkészet képviselőjével, és már másnap közös tábor tüzet rendeztek, amiről a rádió is beszámolt. Lásd: *ESGAV. A Newsletter for Ethnic Scouts and Guides in Victoria*, 1979. october Volume 1. 10.

26 Köztük például 29 lett cserkészel. Uo. 10. A magyarok részvételéről lásd: Constantinovits, 2022. 48.

27 Arnis Vejins melbourne-i lett és Tamara Lefleur Smith victorai orosz cserkészvezető szívélyes szóbeli közlései alapján (2025. március 21–23.).

28 Domaniczky, 2022. 231–257.

kontinenst választotta új lakóhelyének. Nagyobb számban elsősorban a második világháborút követő nagy hullámban, illetve az 1956. évi szabadságharc után kibontakozó humanitárius segítségnyújtás keretében érkeztek magyarok az ötödik kontinensre.²⁹ Ausztráliában 1954-ben 14 500 egykori magyar állampolgárt tartottak számon,³⁰ majd ez a létszám 11 ezer magyarral egészült ki (az 1956-os forradalom és szabadságharc során körülbelül 200 ezer magyar emigrált).³¹ Ezt követően már csak az alacsony mértékű gazdasági migráció erősítette az ausztráliai magyar diaszpórát, ami – az asszimilációval együtt – azt eredményezte, hogy a helybéli magyarság elöregedett és megfogyatkozott.

A cserkészcsapatok alapítása és fennállása összefügg a magyarság demográfiai viszonyaival. Szemléletes adat, hogy napjainkban az ausztráliai magyar lakoságnak mindösszesen 10 százaléka vállalja fel korábbi magyar identitását, ami szűkíti a cserkészcsapatok tagságának merítési lehetőségét is.³² Azokban a városokban, ahol a magyarság elsődlegesen koncentrálódik (Sydney és Melbourne), nagyobb esély mutatkozott a csapatok fennmaradására, de ott is akadtak próbálkozások és átmeneti sikerek, ahol a magyarok közepes (Adelaide), esetleg kis méretű (Perth) közösséget alkottak.³³

Visszatérve az 1940-es évek végére, a KMCSSZ vezetésének deklarált célja volt a magyar cserkészlet önállóságának megvalósítása. Erről Bodnár Gábor, a szervezet vezetője így fogalmazott egy Ausztráliába írt levelében: „...föltétlenül csapatokat kell szervezni az őrsökből, ez legyen a fő munkaprogramotok. Minden eszközzel, tűzzel és vassal azon legyetek, hogy ez megvalósuljon, mert különben az ausztrál cs[erkészlet] elnyeli a gyerekeket.”³⁴ Ez a törekvés – mint ahogyan látni fogjuk – sikerrel járt, és a mai napig léteznek magyar csapatok Ausztráliában.

A nemzetiségi, így a magyar csapatok alapításának lehetőségéről Bodnár így tájékoztatta Molnár Frigyeszt: „A csapatok alakítása máris megengedett, hiszen a Brit Királyság valamennyi országában működnek már különösen nagy számban észt, lett, litván, lengyel és ukrán csapatok. Hasonlóképpen Ausztráliában, ahol a tavalyi Pacific Jamboreen a litvánok nemzeti cserkészjelvényeikkel vonultak fel és külön tábornok is alkottak. Tudomásom szerint az észteknek is vannak ott csapatai.”³⁵ Azt is említi, hogy saját nyilvántartásuk szerint hat-hétszáz cserkész vándorolt ki 1950 februárjáig Ausztráliába, és a foglalkozást a csoporttal erkölcsi köteleességének tartotta.

29 Hatoss, 2005. 379.

30 Papp, 2010. 622–623.

31 Constantinovits, 2024. 32–33.

32 Domaniczky, 2018. 312.

33 Perthben a magyar szabadságharc évében alakították meg a cserkészcsapatot, mely a 137. számot és a Hunyadi János nevet kapta a cserkészszövetségtől. Húszéves fennállásuk alkalmával írt adatgazdag összegzésüket történetükről lásd: *Perthi Magyar Hírek*, 1976. július. 5.

34 KMCSSZ Irattára. Csapatokkal folytatott levelezés. Ausztrália. Bodnár Gábor 223/1950-VT. sz. levele Ungvári Lászlónak, 1950. február 16. 2.

35 KMCSSZ Irattára. Csapatokkal folytatott levelezés. Ausztrália. Bodnár Gábor 166/1950-VT. sz. levele Molnár Frigyesnek, 1950. február 6.

Molnárnak viszont pesszimistább véleménye volt a nemzetiségi cserkészcsapatok fogadtatásáról az ausztrál szövetség részéről: „Tudtommal az itteni Cs. Sz. [cserkésszövetség] nem is lelkesedik nemzetiségi cs. alakulatok létesítéséért, viszont szívesen lát mindenkit a saját alakulataiban, ami az asszimilálódás érdekében helyes politika.”³⁶ Molnár egyúttal megjegyezte: Victoria állam területén nem találkozott még magyar cserkész korú fiatalal, és cserkészvezetővel is csupán elvétve. 1950 elején még nem láthatta azt a tömeges kivándorlást, amely a magyarok részéről éppen Ausztrália irányába zajlott. A magyar csapatalapítások megkezdődtek, és vezetőik gyakran érintkeztek az ausztrál szövetséggel. Molnárnak pontos értesülései voltak arról, hogy az ausztrálok nem „lelkesedtek” az etnikai (azaz nem vegyes) csapatok iránt. William McKell főcserkész kifejtette Bodnárnak, hogy kapcsolatban állnak a magyar vezetőkkel, és minden segítséget megadnak a bevándorló cserkészeknek. Ugyanakkor levelét – mely szemlélteti szövetsége és a KMCSSZ között feszülő érdekellentétet – McKell így zárta: „Az ausztrál közösségbe és életmódba való beilleszkedés leggyorsabb módja az, ha minden más országból érkező cserkész belép szövetségünk tagjai közé. A nemzeti kisebbségi cserkészcsapatok engedélyezése valójában nem kívánatos, és nem szolgálja azok életét, akik azért vándoroltak ide, hogy Ausztráliát tegyék jövőbeli otthonukká.”³⁷

A magyar cserkészlet kezdete a távoli kontinensen 1949-re tehető, amikor az európai menekülttáborokból megindult a tömeges bevándorlás Ausztráliába. Ungváry László volt az a cserkészvezető, aki a KMCSSZ megbízásából hozzálátott a magyar cserkészlet megszervezéséhez. A kiutazó cserkészvezetőkkel – akik közül néhányan csapatostul utaztak – még indulásuk előtt, Európában egyeztetett.³⁸ Ungváry az Új-Dél-Wales területén – Sydney-hez közel – fekvő Greta településen található menekülttáborban 12 főből két őrsöt szervezett, az 1. számú csapat Cook kapitány nevét vette fel. Az egyik őrs a magyar cserkészlet hagyományaival összhangban a Turul nevet viselte. Victoria állam területén a bonegillai menekülttáborban is működött magyar cserkészcsapat. Fazekas Félix cserkésztsiszt, aki a KMCSSZ-szel kapcsolatban állt, kérését követően megszervezte a cserkészletet az átmeneti táborban.³⁹

A KMCSSZ által Európában, majd az Egyesült Államokban kiadott *Magyar Cserkész* újság már 1949 végén megérkezett Ausztráliába, Bodnáron keresztül Ungváryhoz, aki szétküldte a kontinensen tartózkodó magyar cserkészvezetőknek. Ezzel egy időben magyar cserkészkitűzők, Hungária-felvarrók is érkeztek, amiket viselni is kezdtek a magyar cserkészek. Az első önkéntes vezető, Ungváry érdemei közé tartozik a kapcsolatfelvétel az ausztrál cserkészsövetséggel. Ő azonban viszonylag hamar, 1950. január 26-án Bodnárnak címzett levelében felmentését kérte az ausztráliai magyar cserkészlet szervezése alól, arra hivatkozva, hogy nála sok-

36 KMCSSZ Irrattára. Csapatokkal folytatott levelezés. Ausztrália. Molnár Frigyes levele Ungváry Lászlónak, 1950. január 17.

37 KMCSSZ Irrattára. Csapatokkal folytatott levelezés. Ausztrália. William McKell 684/24-Aa levele Bodnár Gábornak, 1950. június 2. (Saját fordítás angolról.)

38 KMCSSZ Irrattára. Csapatokkal folytatott levelezés. Ausztrália. Császár Ede 154/3Aa sz. levele Bodnár Gábornak, 1950. január 29.

39 Uo.

kal tapasztaltabb cserkészvezetők is érkeztek már a kontinensre, és ők jobban tudnák a magyar cserkészület ügyét előrevinni. Emellett döntésében az is közrejátszhatott, hogy friss házasként Nyugat-Ausztráliába költözött felesége birtokait és farmját igazgatni.⁴⁰

A kért felmentést egy hónappal később kapta meg Bodnártól, aki újabb embert keresett az úgynevezett „Országos Irányítás” ellátására. Fazekas Félixet kérte fel ennek a feladatnak a végzésére, ami meglátása szerint is nagy volumenűnek számított. Bodnár biztosította Fazekast arról, hogy jogukban áll magyar nemzetiségi cserkészcsapatot alapítaniuk a Nemzetközi Iroda és a Nemzetközi Konferencia határozataival összhangban, azzal a feltétellel, hogy a csapat az ausztrál szövetségbe is belép hivatalosan. Emellett felhívta a pionír csapatparancsnok figyelmét egy erős szövetségesre: „A papokkal erősen tartás kapcsolatot, ők ott igen komoly bázist jelenthetnek.”⁴¹ Ez a megállapítás az egész külföldi magyar cserkészület vonatkozásában igaznak tekinthető.⁴²

Ausztráliában Ungváry és Fazekas mellett az úttörő szervezői feladatokat Bernhardt Béla, egy olyan lelkész végezte, aki egyik tagja volt a már említett Hontalan Sasoknak. Az ő megérkezése idején állandósult a magyar cserkészmunka a kontinensen. Az evangélikus lelkész által alapított csapatok a mai napig működnek.⁴³ Az új-dél-walesi központ valóban kulcsszereplője lett az ausztráliai magyar cserkészületnek, lelkészként Melbourne-be is rendszeresen járt istentiszteletet tartani.⁴⁴ Ismertségét jelzi, hogy az Egyesült Államokba való távozása előtt, 1966. október 2-án búcsúztatót szerveztek a sydney-i Magyar Házban. Az eseményen több százan vettek részt, köztük cserkészek is, és a Kőrösi Csoma Sándor csapat parancsnokságát is itt adta át Bernhardt Hevesy Nagy Tibor cserkészisztnek, aki szintén prominens alakja volt az ottani cserkészületnek.⁴⁵

Szinte mindenütt, ahol magyar közösségek telepedtek le, megpróbálták csapatokat alapítani és felvételt nyerni a KMCSSZ-be. A cserkész-világszövetség vezetése a kezdetektől fogva egy országból csupán egyetlen cserkészcsoporthoz csatlakozást ismert el és vett fel tagjai közé, az adott állam többségi szervezetét. A magyar csapatok felvételére az ausztrál szövetségbe azonban többnyire nem került sor. Egyrésről ez többletfeladatot – képzéseket, adminisztrációt és alkalomadtán ellenőrzéseket – rótt volna a csapatok vezetőire, másrésről az asszimilációtól való félelem is motiválta a helyi szintű döntéseket. Ezért is fontos kiemelni a többi közül azt a Victoria állam központjában működő magyar csapatot, amely az 1950–1960-as években mindkét szövetség igazolását megszerezte. Rauch Károly 1953-ban alapította meg a Regnum Marianum közösséghez tartozó fiúcserekészcsapatot Melbourne-

40 KMCSSZ Irattára. Csapatokkal folytatott levelezés. Ausztrália. Ungváry László 174/5Aa sz. levele Bodnár Gábornak, 1950. január 26.

41 KMCSSZ Irattára. Csapatokkal folytatott levelezés. Ausztrália. Bodnár Gábor 232/1950-VT. sz. levele Fazekas Feliciánnak, 1950. február 20.

42 Erre talán a legérdekesebb eset, hogy a két világháború között az isztambuli magyarság körében is létezett cserkészcsapat, amelyet Vendel János jezsuita szerzetes szervezett. Lásd erről: Csorba-Fodor, 2021. 3–54.

43 Constantinovits, 2022. 4.

44 Faith, é. n. 3.; Marosvári – Némethy Kesserű, 2023. 88–89.

45 Ausztráliai Magyarság, 1966. október 4.

ben, amely összefogva az akkor magyarul még anyanyelvi szinten beszélő fiatalokat hét évig működött. Majd az újonnan felépített melbourne-i Magyar Házban újjászervezték a cserkészcsapatot.⁴⁶ Az ausztrál szövetségénél 4th Melbourne – 1st Hungarian Group néven egykoron létezett csapat teljes mértékben magyarokból állt. Rauch háttérbe vonulása után a melbourne-i magyar cserkészek sem lettek igazolt tagjai az ausztrál szövetségnek.

A magyarok kapcsolatai a nemzetiségi cserkészekkel Ausztráliában

Világszintű tendenciának tekinthető, hogy az 1960-as évek végétől erősödtek a kapcsolatok az emigráns cserkészszövetségek között. Az 1940-es évek végén a világszervezet támogatta a menekülttáborokban működő, majd a más országokba betelepülő nemzetiségi cserkészteket, szemléletmódja azonban az idők folyamán megváltozott. A DP-cserkészek az 1947. évi moissoni nemzetközi konferencia 14. határozatára hivatkozva létrehozhattak csapatokat az őket befogadó országokban, azzal a feltétellel, hogy az ottani cserkészszövetségbe igazolják őket.⁴⁷ Mindazonáltal hosszú távon a többségi cserkészszövetségek érdeke ellentétbe került a KMCSSZ-ével, mert az előbbieket az asszimiláció és a boldogulás elősegítése érdekében a vegyes csapatokat preferálták. Így a nemzetiségi csapatok sorsának kérdése állandó vita tárgyát képezte a nemzetközi konferenciákon, ami összefüggött a dzsemborikon való részvétel lehetőségével.

A magyarországi cserkészteket beszüntetését követően, 1948 után a KMCSSZ megkísérelte a magyar delegáció kiállítását. Eleinte küldöttei a Nemzetközi Iroda DP-divízióján keresztül – a többi menekültszövetség tagjaival együtt – ott lehettek a nemzetközi cserkész-világtalálkozókon és képviselhették a magyarságot. 1951-ben az ausztriai Bad-Ischlben tartották a VII. világdzsemborit, ahol 48 magyar cserkész vett részt.⁴⁸ Ezt követően emigráns cserkészek már csak az elismert tagszövetségeken keresztül vagy a dzsemborit szervező nemzet külön meghívásával lehettek jelen a világtalálkozókon. Ausztráliai magyar cserkészek a következő dzsemborikon is részt vettek a KMCSSZ delegációjának tagjaiként. Az 1956-os forradalmat követően 1959-ben a X., Fülöp-szigeteki világtalálkozóra kiutazó magyarok között is ott voltak, ahol a leverett forradalom ügyének is sikerült sajtóvisszhangot szerezniük.⁴⁹

Ez a helyzet – amely egészen a rendszerváltásig fennállt – nem volt kedvező a KMCSSZ számára, amely állandóan próbálta kivívni az elismertséget. Külügyi tevékenységének jellegét 1961-ben így határozták meg: „...a magyar cserkészteket külügyi munkája valóban nem lokális jellegű. Nem szimplán cserkész célokat szolgál,

46 Faith, é. n. 4., 10.

47 KMCSSZ Irattára. Csapatokkal folytatott levelezés. Ausztrália. Bodnár Gábor 516/1950-VT. sz. levele Galló Gézáknak, 1950. április 23.

48 KMCSSZ, 1966. 16–19.

49 KMCSSZ Irattára. Jamboreekkel kapcsolatos iratok 1947–1967. X. világbamboree 1959 Philipppines előkészületek, jelentések, utazás. Némethy György E-575/59. sz. beszámolója; *Singapore Tigernews*, 1959. július 28. 1.

hanem tudatos nemzetszolgálatot jelent.”⁵⁰ A szövetséget nem csupán az motiválta, hogy cserkészei együtt táborozhassanak más nemzetiségű, szintén bevándorló cserkésztestvéreikkel. A teljes magyarság ügyét kívánta képviselni és pozitív propagandát kifejteni. Céljai elérésében – hogy a magyarok ott lehessenek a dzsemborikon – természetes szövetségesre talált a többi emigráns cserkészszövetségben. Velük már a menekülttábori időszakban együttműködések alakultak ki, és a kapcsolatokat a későbbiekben is fenntartották. Különböző néven és formában – a nemzetek menekült és emigráns tagszervezeteit tömörítve – világszintű tanácsokat tartottak fent, hogy így próbáljanak elismerésük érdekében nyomást gyakorolni a Nemzetközi Irodára. Ilyen volt kezdetben az Exile Scout Conference, majd a Council of Scout Associations in Exile, és említésre méltó még az Associated International Scout and Guide Organizations (AISGO), mely az 1970–1980-as években Észak-Amerikában Unity Campeket szervezett, ahol a különböző „rab nemzetek” cserkészei együtt vertek sátorbort.⁵¹

Az ausztráliai magyar cserkészek vezetőképzéseken, konferenciákon, levelezésen és közös táborozásokon keresztül szervesen kapcsolódtak a KMCSSZ-hez. Így az úgynevezett rab nemzetekkel való globális együttműködés a kontinensen is leképeződött, miközben az ausztrál szövetséggel kimondottan laza kapcsolatban álltak az ottani magyar cserkészek.⁵² Új-Dél-Wales államban is létezett az AISGO-hoz hasonló összefogás magyar részvétellel. Leginkább Victoria államban alakult ki egy olyan közösség, ahol máig virágzik az összefogás a helybéli nemzetiségi cserkészek között.⁵³ Az Ethnic Scout & Guide Association Victoria (ESGAV) a Victoria állam területén tevékenykedő nemzeti cserkészcsapatok közösségét és szervezetét fogja össze. A nemzetiségi cserkészek zöme, a magyarokhoz hasonlóan, nem az ausztrál szövetség, hanem saját emigrációs szervezete kötelékéhez tartozik. A magyarok mellett az 1978-ban megalapított ESGAV tagjai az észti, lett, litván, lengyel, orosz és ukrán cserkészcsapatok és cserkészeik. E hét nemzeti cserkészközösség célja a nemzeti identitás megőrzése az anyaországtól távol és a kulturális hagyományok ápolása, nem utolsósorban pedig az, hogy a cserkészéleten keresztül továbbadják anyanyelvüket a felnövekvő generációknak. Az ilyesfajta célok kötik össze és készítetik partneri együttműködésre az ESGAV-hoz tartozókat. A közösségen belül az évek alatt számos, nemzeteken átívelő barátság született, és vezetői együttműködés révén túrákat és programokat szerveztek. Az első közös táborozást követően, 1979-ben periodikát is indítottak, amely a magyar cserkészek nyomdai eszközeivel

50 KMCSSZ Irrattára. Külügyi iratok. A nemzetközi kapcsolatok beszámolóí 1960–1961. Sz. n. A magyar cserkészlet külügyi szolgálata. 1961. 6.

51 KMCSSZ Irrattára. Külügyi iratok. A nemzetközi kapcsolatok beszámolóí 1960–1961. AISGO Minutes of General Council Meeting. 1982. március 27–28.

52 Steverlync Éva szóbeli közlése szerint, kezdetben volt valamilyen mértékű együttműködés, de az 1980-as évektől kezdődően a IV. kerület magyar cserkészei a magyar csapatokon kívül a szintén bevándorló, más etnikumú cserkészek csoportjaival álltak szorosabb kapcsolatban. Az ausztrál nemzeti dzsemborikat sem keresték fel, bár ennek hátterében anyagi megfontolás is húzódtott.

53 Steverlync Éva és Harasta Dániel csapatparancsnokok 2024. évi szóbeli közlései alapján. Előbbivel készült interjút lásd: www.cserkesz.hu/steverlync-eva (letöltés: 2025. május 9.).

készült.⁵⁴ Ezeken az újságokon keresztül bemutatták a különböző nemzetek cserkészetének történetét, de anyaországukról vagy zászlóik eredetéről is tájékoztatást nyújtottak.⁵⁵

Az ESGAV legjelentősebb és elsődleges rendezvénye az évente megrendezett háromnapos nomád táborozás, amely állandó magyar részvétel mellett már évtizedes múltra tekinthet vissza. A szervezést szokásos módon egy nemzetközi bizottság végzi, 2025-ben például litván táborparancsnokkal és lengyel napostisztával az élen. A nagyságrendileg 50–80 fős táborokban a magyar kontingens is évtizedek óta jelen van, igaz, igen változó létszámban. A tábornyitó szertartáson az ausztrál zászló mellett felvonják az ESGAV-ot alkotó nemzetek zászlait is. Mindegyiket népviseletbe öltözött fiatal cserkészek vonják fel, nemzeti himnuszuk eléneklésével kísérve. Az egyes csapatok emellett a tábortűznél anyanyelvükön énekelnek népdalokat, és az étkezéseknél saját nyelvükön imádkoznak. A korai tapasztalatokat levonva, a közös tábor idejére nemzetileg kevert őrsöket hoznak létre. Összességében elmondható, hogy az ausztráliai magyar cserkészek kapcsolata elsődlegesen a nemzetiségi cserkészekkel intenzív, míg a többségi szervezettel csekély együttműködés alakult ki.

Az elmúlt több mint négy évtizedben az ausztrál cserkészszövetség figyelemmel kísérte az ESGAV működését. A táborokba rendszerint meghívást kapott az ausztrálok egy-egy képviselője, volt rá példa, hogy őrsöt is küldtek, bár ez nem állandósult. Mivel az 1970-es évektől kezdődően az ausztrál közbeszéd kiemelt értéként kezeli a nemzeti sokszínűséget, az ESGAV-cserkészek tevékenységét is megbecsülés övezi. 1988-ban az ausztrál cserkészlányok és cserkészfiúk képviselője is elismerően nyilatkozott a tömörülés munkásságáról, és a nemzetközi cserkészbarátság fontos elemének tartotta az éves táborokat.⁵⁶

Ausztráliai magyarok a KMCSSZ részeként

Az ausztráliai magyar cserkészlet – IV. kerület – valójában sohasem jelentette a KMCSSZ központját, a földrészen élő magyarság létszáma és ezzel együtt a cserkészek száma elmaradt az amerikaihoz képest. Külügyi kapcsolataira és tevékenységére a KMCSSZ messzemenő hatást gyakorolt. A külföldi magyar cserkészlet fő feladata az 1950–1960-as években az új csapatok létrehozása és megszilárdítása volt, majd ezt követően egymás felé nyitottak az egymástól távol eső területeken működő, KMCSSZ-hez tartozó csapatok. Az 1970-es évektől kezdődően a különböző kontinenseken élő külföldi magyar cserkészek szorosabbra húzták a köteléket. Ennek egyik példája, hogy a KMCSSZ vezetője, Bodnár Gábor 1970-ben meglátogatta a IV. kerület jubileumi táborát. Ennek a tábornak a koncepciója a központi vezetéstől származott, mivel abban az évben ünnepelték a magyar cserkészlet

54 Az első szám: ESGAV. *A Newsletter for Ethnic Scouts and Guides in Victoria*, 1979. október Volume 1.

55 ESGAV. *A Newsletter for Ethnic Scouts and Guides in Victoria*, 1988. április Volume 3.

56 ESGAV, 1998. 4–5.

megindulásának 60., míg a külföldön, emigrációban működő szervezetek fennállásának 25. évfordulóját. Minden kontinensen megrendezték ezt a nagyszabású programot, ahol magyarok éltek, a sort 1969–1970 fordulóján az ausztrál kerület rendezvénye nyitotta meg.⁵⁷ Az ausztráliai magyarság melbourne-i táborában nem kevesebb mint 450 cserkész sereglett össze.⁵⁸ A sydney-i, geelongi, adelaide-i, perthi és melbourne-i magyar cserkészlet jövője ekkor biztatónak, reményteljesnek tűnt.⁵⁹ A közös ausztráliai táborozások folytatódtak, amiről a külhoni magyar sajtóban is megjelentek hírek.⁶⁰ A magyar cserkészek nagy táborairól az ausztráliai angol nyelvű sajtóban is közöltek cikkeket, a *The Canberra Times* például 1966-ban, míg a *The Advertiser* tíz évvel később fotót is közölt a táborozni induló és tábori életet élő magyar cserkészekről.⁶¹

Az ausztrál cserkészek bekapcsolódtak a KMCSSZ vérkeringésébe, a kezdetektől fogva minden lehető alkalommal küldtek delegációt a közös táborokba, még ha a távolságból adódóan csupán kisebb létszámút is. Az emigráns cserkészek közös sajtóorgánumban, a *Magyar Cserkészben* apró ügyekről is folyamatosan beszámoltak, például arról, hogy az adelaide-iek első cserkészbájlukat rendezték meg, vagy a geelongi cserkészek üveggyűjtéssel gyarapították csapatkassájukat.⁶² A KMCSSZ-es táborozásokra az ausztráliai IV. cserkészkerület rendszerint küldött képviselőket. Példa erre az 1975. évi kanadai jubileumi magyar tábor, ahol tízen képviselték Ausztrália magyar cserkészeit.⁶³

A magyar cserkészcsapatok és tagjai az Ausztráliai Magyar Találkozó szervezésében és lebonyolításában is aktív szerepet vállaltak. A találkozót az 1960-as évek végén indították útjára, háromévente más-más magyar szervezet látta vendégül a többiek egy nagyobb városban. A harmadik találkozót 1976-ban Adelaide-ben tartották. Rauch Károly kerületi parancsnok így nyilatkozott: „A 3. Magyar Találkozón, azok ünnepségein és szervezési munkálataiból a cserkészek és vezetők kivették részüket.”⁶⁴ A találkozó megszervezésének történetében érdekes pillanat, amikor 1969–1970 fordulóján, az első Magyar Találkozóval egy időben zajlott az Ausztráliai Magyar Dzsembori, amelyen 450 cserkész vett részt, és a rendezvényt Bodnár Gábor, a KMCSSZ ügyvezető elnöke is felkereste.⁶⁵ Az ausztráliai magyar cserkészek a magyar ügyekben is felléptek: 1988-ban az erdélyi falurombolás elleni tüntetésbe a sydney-i és a melbourne-i fiatal cserkészek harminc-negyven fős csoportja is bekapcsolódott.⁶⁶ A rendszerváltást követően megerősödött az ausztráliai magyar cserkészek kapcsolata az anyaországgal is. Gyűjtéseket szerveztek, melyek összegét hazajuttatták. 1994-ben Kölley György, a KMCSSZ európai kerületének

57 *Magyar Cserkész*, 44. (1969) 12. sz. 11.

58 Kardos–Pusztavári, 1970. 1.

59 Uo. 45.

60 Az 1976. évi nagytáborról lásd például: *Ausztráliai Magyarság*, 1976. március. 6.

61 *The Canberra Times*, 1966. január 6. 3.; *The Advertiser*, 1976. január 7.

62 *Magyar Cserkész*, 1967. október. 2.

63 *XXX. Jubileumi Híradó*, 1975. augusztus 14. 3.

64 Nagy, 1976. 100.

65 Faith, é. n. 19.

66 *Magyar Cserkész*, 63. (1988) 3–4. sz. 12.; Faith, é. n. 33.

vezetésével 35 tagú európai cserkészcsoporthoz érkezett Ausztráliába, és a kontinens magyar cserkészeivel programokat tartottak.⁶⁷

Az 1990-es években – a demográfiai viszonyokkal összefüggésben – megindult a vita, hogy mit tud tenni ott a magyar cserkészlet, ahol az anyaországtól távol élő fiatalok már nem rendelkeznek magyar nyelv-tudással. A KMCSSZ *Vezetők Lapja* című periodikájában Avvakumovits Ottó egyesült államokbeli cserkészvezető így fogalmazta meg a célokat: „Mit tehetünk ott, ahol nincs utánpótlás? Ahol már nincs elég magyarul tudó gyerek, de van érdeklődés a magyar kultúra és a magyar nép sorsa iránt? (Másod-harmadgenerációs, vegyes nemzetiségű családok.) A lehetőségekhez és igényekhez képest ezek számára is szervezzünk valami csoportosulást, baráti kört, ahol nem magyar nyelven, de magyar szellemben foglalkozunk azokkal, akiket érdekel. (...) Sok magyar cserkészvezető lehet olyan körülmények között, hogy nem tud összehozni egy rajt vagy csapatot magyarul beszélő gyerekekből. Ezek keressék a magyarságszolgálat más útját.”⁶⁸

A magyar cserkészlet módszertanának valóban szerves részét képezi az, hogy programjaikon a magyar nyelvet használják, ami szerte a világban okoz – az elmúlt évtizedekben egyre fokozódó – nehézséget, ahol a magyarság kevésbé tömbszerűen él, és az anyaországból kevés utánpótlás érkezik. Tekintettel a demográfiai viszonyokra, a latin-amerikai cserkészlet után az ausztráliai magyar csapatok állnak a legnagyobb kihívás előtt. Napjainkban lényegében csupán Sydney-ben és Melbourne-ben működnek állandó jelleggel magyar cserkészcsapatok, létszámuk az 50 főt sem éri el, és küzdenek az újabb (őrs)vezetők kinevelésével. Jelenleg a KMCSSZ közös (jubileumi) táborai, ösztöndíjprogramjai mellett az anyaországi tanulási lehetőségek és a Kőrösi Csoma Sándor Program keretében kikerülő cserkészvezetők jelentenek leginkább segítséget.⁶⁹ Az ausztrál magyar cserkészeknek a KMCSSZ jelenti az elsődleges, az ESGAV a másodlagos kapcsolódási pontot más cserkészekhez, az ausztrál szövetség csupán a harmadik helyre sorolódott.

Összegző gondolatok

A magyar cserkészlet kiteljesedése időben egybeesett a kultúrdiplomáciai gyakorlatok kialakulásával, és az új tevékenységi formák jelentős hatást gyakoroltak a fiatalok nevelésére szakosodott nyakkendő-szervezet programjára. Az MCSSZ külügyi interakciójának mértékére motiválóan hatott a Horthy-korszak sajátos politikai helyzete és az irredenta közhangulat. A magyar cserkészek már a kezdetektől tudatosan irányították a figyelmet Magyarországra és a trianoni békeszerződés igazságtalanságaira, felhasználva a világcserkészlet nemzetközi tere adta lehetőségeket. Ezt a hagyományt a második világháború végével tovább vitték az emigrációban élő magyar cserkészek. Folyamatosan képviselték a magyar kultúrát és érdekeket, ami

⁶⁷ Faith, é. n. 47.

⁶⁸ *Vezetők Lapja*, 1991. 75. sz. 24.

⁶⁹ Gazsó, 2018. 103–116.

a KMCSSZ IV. kerületének történetében is felfedezhető. 1948-ban Magyarországon megváltozott a politikai helyzet, az MCSSZ működését betiltották. Ettől az időszaktól a KMCSSZ már nem a trianoni igazságtalanságra irányította a közvélemény figyelmét, hanem az ország szovjet megszállására. Ebben – érthető módon – természetesen szövetségesekre találtak a kelet-európai, szintén elnyomott nemzetek menekült cserkészszervezeteiben.

Ausztrália és Magyarország között a történelem során csupán kevés kapcsolódási pont volt, melyek között a cserkészetet előkelő helyen említhetjük. Az 1933. évi gödöllői dzsemborira egy majdnem százfős delegáció érkezett a távoli földrésről, majd az 1934. évi frankstoni világtalálkozóra az MCSSZ is kontingenst küldött – még ha csak kis létszámút is. Az 1940-es években felélénkült a két nemzet kapcsolata, amikor magyar menekültek ezrei telepedtek le Ausztráliában. A kikerülő magyarok 1949-től alapítottak etnikai alapon szerveződő csapatokat, amelyek a helyi többségi cserkészszövetség helyett a KMCSSZ-hez kívántak tartozni. Az azóta eltelt évtizedek folyamán néhány kivételtől eltekintve – lásd a Rauch által vezetett melbourne-i csapatot – a cserkészek a kettős szövetségi tagság helyett csupán a magyar szervezetbe igazolták le magukat. Az ausztrál és a magyar szövetség között érdekellentét alakult ki, mert előbbi az asszimilációban volt érdekelt, míg a KMCSSZ az emigrációban a magyar nemzeti identitás megőrzésére törekedett. Mindazonáltal fennállt a cserkésztestvériség az ausztrál és a magyar csapatok között, és nem gátolták egymás munkáját. Az ausztráliai magyar cserkészeknek esetlegesen voltak kapcsolatai az ausztrálokkal, az 1970-es évektől kezdődően mégsem velük rendeztek közös programokat. A KMCSSZ különböző kontinensen működő csapatai közös táborokon és vezetőképző programokon keresztül egymás felé nyitottak. Emellett az ausztráliai magyar cserkészek – például az ESGAV ernyője alatt – főleg azokkal a kelet-európai emigráns cserkészcsapatokkal fűzték szorosabbra a kapcsolatot, amelyek szintén a saját nemzeti identitásuk és közösségeik megőrzésén fáradoztak.

Forrás- és irodalomjegyzék

1. Kiadatlan források lelőhelye

Gödöllői Városi Könyvtár Cserkész Könyvtár és Levéltár

Külföldi Magyar Cserkészszövetség (KMCSSZ) Irattára

2. Kiadott források és szakirodalom

Avvakumovits

2010 *Száz éves a magyar cserkészet... A világot átfogó mozgalom.* Összeáll., szerk.: Avvakumovits Erzsike et. al. H. n., 2010.

Bodnár

1986 Bodnár, Gábor: *Scouting in Hungary.* Cleveland, 1986.

Constantinovits

2022 Constantinovits Kinga: *Magyar cserkészlet a diaszpórában. Cserkészlet és identitástudat az ausztráliai magyar diaszpórában.* [Szakdolgozat.] Bp., 2022.

2024 Constantinovits Kinga: Az 1956-os forradalom megítélése itthon és Ausztráliában. In: *Kisebbségi Szemle*, 9. (2024) 4. sz. 25–46. DOI: 10.5555/ksz.2024.4.3.

Csorba–Fodor

2021 Csorba György – Fodor Gábor: Magyarok a kelet kapujában. A Konstantinápolyi Magyar Egylet története (1850–1961). In: *Pro Minoritate*, 2021. 2. sz. 3–54.

Domaniczky

2018 Domaniczky Endre: *Ausztrália magyar szemmel. A fegyencleptől a jogállamig.* Bp., 2018.

2022 Domaniczky Endre: Trianon menekültjei Ausztráliában és Új-Zélandon. In: *A Kárpát-medence földrajzi egysége. Trianon a geográfia tükrében, a história mérlegén.* Szerk.: Kubassek János – Fekete-Mácsai Anetta. Érd, 2022. 231–257.

ESGAV

1998 ESGAV (Ethnic Scout and Guide Association of Victoria) Executive Committee: *Twenty Years Together.* Melbourne, 1998.

Faith

é. n. Faith Ferenc: *A Victoriában élő magyarság története.* Melbourne, é. n.

Gazsó

2018 Gazsó Dániel: A Kőrösi Csoma Sándor Program ösztöndíjasainak tevékenységei. In: *Kisebbségi Szemle*, 3. (2018) 3. sz. 103–116. DOI: 10.5555/ksz.2018.3.7.

Gergely

1981 Gergely Ferenc: Cserkész világtábor Magyarországon (Gödöllő, 1933). In: *Századok*, 115. (1981) 6. sz. 1218–1243.

Hatoss

2005 Hatoss, Anikó: Language Policies and Language Maintenance: The Case of the Hungarian Community in Australia. In: *An International Perspective on Language Policies, Practices and Proficiencies.* Eds.: Cunningham, Denis – Hatoss, Anikó. Belgrave, 2005. 375–392.

Kardos–Pusztavári

1970 A IV. Kerület (Ausztrália) Jubileumi Nagytáborának Emlékalbuma. „Pusztaszer” – 1970. Szerk.: Kardos Béla – Pusztavári Gyula. Marickville, 1970.

KMCSSZ

1966 KMCSSZ: *Őrsvezetők véleményezője.* Cleveland, 1966.

Lacárcel

2012 Lacárcel, José María López: *¡Huellas! Cien años de Scouts de España.* Madrid, 2012.

Magyarody

2015 Magyarody, Katherine: Hungarian Scouting in Exile: Frame Narratives and the Creation of a Diasporic Community. In: *Hungarian Studies Review*, 42. (2015) 1. sz. 135–162.

Marosvári – Némethy Kesserű

2023 Marosvári Attila – Némethy Kesserű Judit: Magyar cserkészlet az emigrációban. In: *Egy jobb világért. 110 éves a magyar cserkészlet.* Szerk.: Székely Levente – Réti Gergely. Bp., 2023. 87–112.

Martin–Piller

2021 Martin, Benjamin G. – Piller, Elisabeth Marie: Cultural Diplomacy and Europe's Twenty Years' Crisis, 1919–1939. Introduction. In: *Contemporary European History*, 30. (2021) [Special Issue 2: European Cultural Diplomacy and the Twenty Years' Crisis, 1919–1939.] 149–163. DOI: <https://doi.org/10.1017/S096077732000065X>.

Milne–Heward

1987 Milne, A. R. – Heward, C. B.: *Those Boy Scouts. A Story of Scouting in Victoria*. Melbourne, 1987.

Nagy Á.

1976 *Örökségünk*. Szerk.: Nagy Ákos. South Yarra, 1976.

Nagy Zs.

2017 Nagy, Zsolt: *Great Expectations and Interwar Realities: Hungarian Cultural Diplomacy, 1918–1941*. Bp. – New York, 2017.

Papp

2010 Papp Z. Attila: A nyugati magyar diaszpóra és szervezeti élete néhány demográfiai, társadalmi jellemzője. In: *Kisebbségkutatás*, 19. (2010) 4. sz. 621–638.

Puskás

1996 Puskás Julianna: Magyar menekülők, emigránsok. „DP-k” és „56-osok” 1944–1957. In: *Aetas*, 11. (1996) 2–3. sz. 67–102.

Radványi

1933 Radványi Kálmán: *Jamboree album*. Bp., 1933.

Récsei

2021 Récsei Balázs: A kaposvári zsidó cserkészvázlatos története, 1913–1945. In: *Regio*, 29. (2021) 4. sz. 28–52. DOI: 10.5555/regio.2021.4.2.

Scout Association

1987 The Scout Association of Australia Victorian Branch: *Extending the Benefits of Scouting to Ethnic Youth in Victoria*. Melbourne, 1987.

Tabajdi

2017 *„Illegális ifjúsági munka.” Cserkészközösségek a diktatúrában*. Szerk.: Tabajdi Gábor. Bp., 2017.

Várdai

2022 Várdai Levente: Esettanulmányok a kultúrdiplomácia kialakulásáról. In: *Per Aspera Ad Astra*, 9. (2022) 2. sz. 214–217. DOI: <https://doi.org/10.15170/PAAA.2022.09.02.12>.

2024 Várdai Levente: A magyar cserkészvázlatos első világháborút követő külügyi tevékenysége, a nemzetközi cserkész világtalálkozók tükrében. In: *Háborús hétköznapiak VI*. Szerk.: Závodi Szilvia. Bp., 2024. 49–57.

2025 Várdai Levente: „Hungary and the Jamboree.” Egy ausztrál cserkész visszatekintése az 1933-as gödöllői cserkész világtalálkozóra. In: *Archívnet.hu*, 25. (2025). 3. sz. <https://www.archivnet.hu/hungary-and-jamboree-egy-ausztrali-cserkesz-visszatekintese-az-1933-godolloi-cserkesz>.

Vörös

2019 Vörös Kata: Numerus clausustól a numerus nullusig. A zsidó cserkészek kirekesztése a Magyar Cserkészszövetségből. In: *Regio*, 27. (2019) 2. sz. 127–148. DOI: 10.17355/rkkpt.v27i2.261.

Webb

1937 Webb, Beresford: *Scouting Achievements. A Record of Thirty Fortunate Years for the Youth of the World*. London, 1937.

Wilson

1959 Wilson, John S.: *Scouting Round the World*. London, 1959.

LEVENTE VÁRDAI

HUNGARIAN SCOUTS IN AUSTRALIA

Scouting was established before the First World War, and the youth movement in Hungary began in the 1910s. Between the two World Wars, Hungarian scouts engaged in large-scale cultural diplomacy through a network of organizations promoting international friendship. Numerous joint camps and other forms of interaction were organized between Hungarian scouts and scouts of other nations. As the largest organization of the Hungarian diaspora, the Hungarian Scout Association in Exile (HSAE) continued to promote the nation's reputation abroad. Hungarian scouting in Australia was established after the Second World War, in the late 1940s, and flourished for decades. Within the Hungarian emigrant communities in Australia, numerous scout groups were formed, especially in the country's largest cities, such as Sydney and Melbourne. Over the years, the scouts organized a significant number of events with scouts of other nationalities, through which they communicated Hungarian values and culture to the broader Australian society.

CONTENTS

The Making of Foreign Policy Decisions (László Bíró)	481
--	-----

Studies

Tamás Túróczi: The Forms of Spanish–Japanese Relations during the Reign of Philip III	483
Bertalan Bordás: The Areas of British Foreign Policy Decision-Making in the Victorian Era	515
Máté Lajos: The First Years of the Ustasha Emigration	559
Tünde Fruzsina Kertész: The Early Years of Miklós Kállay's Exile in the United States	593
Levente Várdai: Hungarian Scouts in Australia	617

Book Reviews

The Banat in Two Mirrors (Gábor Demeter)	635
--	-----

Ára: 900 Ft
Előfizetőknek: 600 Ft

TERJESZTI A MAGYAR POSTA

Előfizethető személyesen a postahelyeken és a kézbesítőknél,
vagy a Központi Hírlap Iroda zöldszáman: 06-80/444-444,
e-mailen: hirlapelofizetes@posta.hu, faxon: 1-303-3440,
vagy levélben a Magyar Posta Zrt. Központi Hírlap Iroda,
Budapest 1008 címen.

Számonként megvásárolható az ELTE Humán Tudományok Kutatóközpontja
Történettudományi Kutatóintézetében
(1097 Budapest, Tóth Kálmán utca 4.,
telefon: 224-6700/4624, 4626 mellék), illetve a Penna Bölcsész Könyvesboltban
(1053 Budapest, Magyar utca 40., telefon: 06 30/203-1769).

A Világtörténet 2025. évi megjelentetését a Nemzeti Kulturális Alap
és a Magyar Tudományos Akadémia támogatja.

Nemzeti
Kulturális
Alap

MTA

MAGYAR
TUDOMÁNYOS
AKADÉMIA

ELTE | HTK

TÖRTÉNETTUDOMÁNYKUTATÓINTÉZET

